

УДК 334.02:338.43

ОЦІНКА СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОЇ СФЕРИ

*О. Шолудько, к.е.н., С. Онисько, к.е.н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. У світовій практиці одним із найважливіших інструментів регулювання аграрної сфери економіки вважається державна підтримка. Необхідність здійснення цього процесу є теоретично загально визнаною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування ефективного механізму регулювання аграрного сектору економіки посідає чільне місце в наукових дослідженнях. Помітний внесок у розробку її методологічних і методичних аспектів зробили В. Андрійчук, В. Галушко, П. Саблук, С. Дем'яненко, Т. Осташко, В. Юрчишин, В. Трегобчук, Г.Черевко та ін. Проте багатогранність і складність проблеми державного регулювання аграрної сфери економіки залишає багато нерозкритих питань, що потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є висвітлення ефективних форм фінансової підтримки аграрного сектору економіки. Досягнення поставленої мети вимагає здійснення аналізу світового досвіду фінансової підтримки аграрної сфери економіки та оцінки можливостей його адаптації в Україні, зокрема: вивчення інструментів прямої і непрямой підтримки галузі в США і країнах Європейського Союзу (ЄС); дослідження досвіду США щодо принципів фінансування державою сільського господарства; обґрунтування заходів державної фінансової підтримки вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на основі узагальнення позитивного світового досвіду.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід розвитку сільського господарства за два останні десятиліття свідчить про зростання ролі держави в регулюванні сільськогосподарського і продовольчого ринків. В економічно розвинених країнах аграрний сектор розглядається як система, не спроможна до саморегулювання, а кошти, які виділяються на підтримку сільського господарства, — як компенсація втрат галузі в умовах нестабільності ринку. Розмір цієї компенсації в окремих країнах може сягати 70% вартості продукції сільського господарства. Наймасштабнішу підтримку сільгоспвиробникам надають країни з найменш сприятливими для аграрного виробництва природно-кліматичними та географічними умовами, наприклад Норвегія, Японія, Південна Корея. Обсяг державної підтримки безпосередньо залежить від рівня доходів країни. У США її розмір становить близько 1%, у країнах ЄС — 1,3%, в Японії — 1,4% валового внутрішнього продукту [5].

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» передбачено 363,6 млрд грн видатків із загального фонду Держбюджету (на 3,1 млрд грн більше від рівня минулого року), у тому числі видатки Міністерства аграрної політики та продовольства у розмірі 8,4 млрд грн (на 2,3% менше, ніж у

2012 році). Отже, обсяг державної підтримки на 2013 р. становитиме 0,5 % від ВВП (див. табл.) [1].

Таблиця

Державна допомога підприємствам аграрної сфери в Україні [1; 13]

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	План на 2013 р.
Сукупна підтримка сільського господарства, % ВВП	2,1	2,2	1,9	1,7	1,6	1,4	1,0
Бюджетні видатки на сільське господарство, % ВВП*	1,4	1,4	1,0	0,8	0,8	0,7	0,5

Джерело: власні розрахунки.

Більшість економічно розвинених держав проводить стимулюючу аграрну політику, змістом якої є надання дотацій, субсидій і пільг сільгоспвиробникам. Її основними інструментами є компенсаційні платежі, платежі в разі збитку внаслідок стихійних лих, цінове регулювання ринку сільськогосподарських товарів, митно-тарифна політика, виділення коштів на розвиток інфраструктури сільського господарства, агролізинг та інші. Повноцінне використання цих інструментів державної підтримки вимагає збільшення аграрного бюджету України як в абсолютному розмірі, так і відносно ВВП.

Серед заходів прямої державної фінансової підтримки в зарубіжних країнах можна виділити: прямі державні компенсаційні платежі; платежі у разі збитку внаслідок стихійних лих; платежі за збиток, пов'язаний із реорганізацією виробництва (виплати за скорочення посівних площ, вимушений забій худоби тощо); субсидії в розрахунку на одиницю площі або поголів'я худоби; платежі у вигляді фінансування закупівель ресурсів для виробництва (наприклад, субсидії на придбання добрив, отрутохімікатів і кормів); фінансування цільових програм і витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Пряме субсидування сільського господарства здійснюється практично в усіх економічно розвинених країнах, проте їх рівень і структура різні.

Найбільша частка прямих платежів у структурі витрат на підтримку сільського господарства відзначається в Норвегії, Австралії, США та ЄС. У галузевому розрізі найбільша частка витрат припадає на рослинництво в США, Канаді, ЄС, на тваринництво – у Фінляндії, Норвегії, Швейцарії. Основною метою прямого субсидування є державне регулювання структури виробництва в сільському господарстві, а також підтримка виробників у районах з несприятливими кліматичними умовами. Наприклад, спеціальні системи підтримки доходів існують у заболочених районах Ірландії і важкодоступних високогірних районах Австрії, а в північній частині Фінляндії в господарствах, розташованих вище від 62° північної широти, держава надає підвищені «погектарні» і «поголівні» субсидії сільгоспвиробникам.

Бюджетні трансферти сільському господарству, безпосередньо збільшуючи доходи агровиробника, не чинять прямого впливу на ринкові ціни [5]. Трансферти можуть бути розділені на дві групи: платежі, пов'язані з обсягом виробництва, і платежі, що скорочують витрати виробника. Це дотації, субсидування окремих видів витрат, державні капіталовкладення, вкладення в інфраструктуру та ін. Субсидії в країнах ЄС сягли 45-50% вартості виробленої сільськогосподарської товарної продукції, в Японії і Фінляндії – 70%, у Росії – лише 3,5% [6].

До заходів непрямої державної підтримки сільського господарства належать: цінове регулювання на ринку продукції сільського господарства і продовольства за допомогою підтримки внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію; пільгове фінансово-кредитне забезпечення; система пільгового оподаткування, квот і податків на експорт та імпорт продовольства; сільськогосподарське страхування.

Основну роль у системі державного регулювання сільського господарства в зарубіжних країнах відіграє підтримка цін, що забезпечують стабільність доходів агровиробників. Основними цілями цього регулювання є: стабілізація цін на продукцію сільського господарства через обмеження їх динаміки у відносно вузькому коридорі; підтримка цін, що забезпечують агровиробникам можливість здійснювати розширене відтворення; регулювання обсягів і структури сільськогосподарського виробництва; підтримання стабільності ринку продовольства.

Структура державної підтримки галузі визначається природно-кліматичними умовами і географічним положенням країни, тому в різних державах переважають ті чи інші інструменти регулювання. Наприклад, цінова підтримка сільського господарства в ЄС становить до 91% від усієї суми бюджетного фінансування, у США — 48%, Канаді — 53% [5].

На Заході істотна частка доходу фермера формується за рахунок державних джерел: у країнах ЄС — 38%, Фінляндії — 72%, Японії — 72%, у США — 27-40%. Усі форми державної підтримки в країнах Європи на початку 90-х років минулого століття, за експертними оцінками, становили 11-14 тис. дол. США на рік на одного повністю зайнятого фермера [8].

Показовий досвід Японії в здійсненні кредитно-грошової політики, де, спираючись на такий інструмент, як пільгові позики Центрального банку приватному сектору, держава фактично регулювала напрями кредитування і цілком успішно реалізовувала національні пріоритети. Надалі поступове зростання ролі самофінансування і відповідно менша залежність промислових корпорацій від банківського кредитування підірвали можливості адміністративного керівництва і стали однією з причин перетікання пільгових кредитів в аграрний сектор [3]. Однак, розглядаючи японський досвід, не можна забувати першочергову роль прямого субсидування, що в сукупності з пільговим кредитуванням змогло підвищити рівень продовольчого самозабезпечення країни до 50%.

Розглядаючи західний досвід, потрібно відзначити, що практично в усіх країнах ЄС аграрне виробництво становить собою відносно надійний вид бізнесу з невисоким фактором ризику. Природно, досягається цей добробут за рахунок

систематичного впливу держави на внутрішній ринок. Фінансове регулювання аграрного сектору проводить Єдиний фонд орієнтації і гарантування сільського господарства, який виступає інструментом залучення коштів комерційних структур за допомогою кредитних гарантій і компенсацій. За всієї однаковості аграрної політики ЄС існують відмінності в напрямках і методах фінансування. Зокрема у Німеччині існує система допомоги новим фермерам, середня відсоткова ставка за сільськогосподарським кредитом у Німеччині становить 7,3% річних. Також передбачений договір страхування комерційного кредиту, наданого для придбання засобів виробництва (страховий тариф становить близько 0,4%) [4].

У Німеччині центральним сільськогосподарським банком є сільськогосподарський рентний банк, що кредитує сільське господарство і харчову промисловість. Кредити сільгоспвиробникам надаються на пільгових умовах, оскільки банк підпадає під дію законодавства про кооперативи, що передбачає пільгове оподаткування. Однак ставка відсотка за кредитами досить сильно варіює і може бути змінена в період дії кредитного договору.

У Німеччині державна підтримка агропромислового комплексу здійснюється у формі аграрних дотацій, субсидій і прямих платежів. До складу дотацій входять: платежі за готову продукцію, оскільки обсяг виробництва сільськогосподарської продукції обмежений квотами, встановленими з метою недопущення перенасичення ринку; платежі, що компенсують витрати на інвестиції (наприклад, кредити на придбання основних фондів, високопродуктивної худоби і нових сортів насіння), відсотки за кредитами на оплату пально-мастильних матеріалів; компенсаційні платежі за землі, виведені зі сільськогосподарського обороту, а також за ресурсощадні заходи.

У Великобританії зі системою фермерського кредиту тісно пов'язані іпотечні кредити під заставу землі. З 1928 р. працює Сільськогосподарська іпотечна корпорація, яка отримує державні дотації у вигляді скороченого відсотка. Кредитування здійснюється на строк від 5 до 40 років; максимально можливий розмір застави становить третину вартості майна. Зауважимо, що фермери частіше використовують не традиційні банківські позики, а овердрафти [8]. У цій країні немає спеціалізованого аграрного банку і банківська політика щодо сільського господарства заснована на тих самих принципах, що й для інших галузей економіки. Однак через комерційні банки проходять різні державні субсидії, що у багатьох випадках робить кредит пільговим.

У Франції центральне місце в системі кредитного забезпечення сільського господарства займає банк «Креді Агріколь». Механізм дії пільгових кредитів для АПК заснований на принципі боніфікації – державного погашення банку різниці між договірною відсотковою ставкою і ставкою пільгової позики, наданої фермеру.

У Фінляндії, з її природно-кліматичними умовами, частина державної підтримки здійснюється через Фонд сільського господарства, що формується за рахунок державних перерахувань, відсотків за позиками і податків на земельні угіддя. Фонд надає фермерам кредити на придбання техніки, будівництво будівель і комунікацій, рекультивацию земель, формування продуктивного стада під 4-7%

річних залежно від регіону. Субсидування капітальних вкладень практикується для фермерів-початківців за «системою початкових засобів» [4].

У ЄС склалися специфічні інститути, характеристикою яких є високий рівень державної підтримки, і ця система довела свою життєздатність, функціонуючи на основі принципів Єдиної сільськогосподарської політики.

Особливої уваги заслуговує досвід пільгового кредитування Чехії, де для забезпечення надходження інвестицій у сільське господарство було створено фонд, який здешевлює кредити комерційних банків, що видаються під конкретні проекти, або гарантує повернення основної суми боргу, що робить банки поступливішими у наданні засобів. Підтримка здійснюється на підставі 16 умов, з-поміж яких ми виділимо найістотніші: фінансування проектів, що повністю відповідають вимогам програми; здійснення підтримки проекту один раз; підтримка не надається суб'єктам, які не виконують свої зобов'язання щодо до держави, мають неврегульовані вимоги. Залежно від терміну погашення позики гарантується: до 50% кредиту – якщо його погашають за 2 роки; до 70% – за погашення за 5 років; до 85% – за терміну погашення понад 5 років. Фонд виплачує за позичальника обумовлену частину відсотка, оголошує щоквартально (відсутність стабільності для самого позичальника, внаслідок чого виникає проблема з побудовою перспективного планування). Процедура надання коштів така: Фермер-заявник готує бізнес-план і просить комерційний банк про надання йому кредиту. Якщо банк готовий позичити кошти, фермер подає заяву до Фонду і в разі схвального рішення останній видає субсидію або гарантію [4]. Оцінюючи чеський досвід, звичайно, необхідно враховувати кращі природні умови цієї країни. Створений механізм досить ефективний і гранично простий та з певними доопрацюваннями цілком може бути запроваджений в Україні.

У країнах ЄС функцію мінімальних цін виконують державні закупівельні ціни («ціни втручання»). За цими заздалегідь фіксованими цінами, сільськогосподарську продукцію закуповують державні організації. Крім того, на досить високому рівні встановлюються цільові ціни, що гарантують середнім і великим за розмірами виробництва господарствам певний рівень доходу. Істотний вплив на доходи агровиробників надає десятивідсоткова диференціація цільових цін за місяцями господарського року з метою компенсації витрат на зберігання нереалізованої продукції. Рівень бюджетної підтримки цін на сільськогосподарську продукцію є одним із найважливіших показників державного регулювання сільського господарства. Він відображає відношення всіх цінових дотацій на виробництво і реалізацію (у тому числі на експорт) сільськогосподарської продукції до її ціни в агровиробника.

Із 80-х років ХХ ст. рівень державної підтримки цін агровиробників неухильно підвищується – з 14,7 до 35,8%, у тому числі на рослинницьку продукцію – з 8,5 до 47%, тваринницьку – з 20 до 28,5% [10].

Крім компенсації втрат від зниження цін, в економічно розвинених країнах широко вживають заходи, спрямовані на захист внутрішнього продовольчого ринку від імпорту. Середньозважені тарифи на імпорт сільськогосподарської продукції складають у розвинених країнах 43,1%, країнах, що розвиваються, – 18,7%, у

країнах із перехідною економікою – 13,36% [11]. У 2013 р. середньозважена ставка митного тарифу становитиме 10,1% для сільськогосподарських продуктів. Членство у СОТ означає суттєве скорочення середньозваженої ставки за рахунок значного зниження тарифних обмежень на товари з вищою часткою імпорту [2].

Для вирішення фермерської проблеми в США відповідно до федерального закону про регулювання сільського господарства, прийнятого в 1933 р. («Agricultural Adjustment Act of 1933»), введено поняття «концепції паритету» основного напрямку аграрної політики. Одним із можливих рішень вважається пільгове кредитування, чинне тут вже понад 50 років. На федеральному рівні превалює кілька великих програм, найбільш значущою з яких є «Стабілізація доходів фермерів» (останніми роками на неї витрачають 30-50% усіх бюджетних асигнувань у сільське господарство). До її складу входить і програма «Сільськогосподарський кредит».

Із кінця 90-х років минулого століття у США розпочався новий етап аграрної політики, однак збережено в модифікованій формі систему пільгових позик і авансів, які виділяють з державних фондів під майбутню виручку від реалізації продукції, внесеної в державні програми (так звані заставні операції). Ставка позики визначена на рівні 85% ринкової ціни попереднього періоду (середньої величини за мінусом найбільш високої і низької цін) [7].

У результаті такої реформи фермери США отримують велику господарську свободу у виборі рішень, але й одночасно більший ризик. Комерційні банки є їх найбільшими кредиторами, щорічно надаючи кредити на суму близько 600 млрд доларів. Охоплюючи 54% ринку, вони утримують домінуючу позицію в наданні позик під рухоме майно, а також забезпечують 27% кредиту під нерухомість [5].

Сільськогосподарські кредитори в США часто об'єднуються з метою управління ризиком, а також через обмеження, що залежать від резервів. Позики, що видаються для придбання обладнання, найчастіше оформляються цінними паперами і виставляються кредиторами на продаж інвестиційними пакетами, що забезпечує диверсифікацію ризиків за рахунок реструктуризації кредитного портфеля.

Вважаємо можливим застосування цього методу в Україні. Водночас сьогодні в АПК використання консорціальних (синдікованих) кредитів хоча й теоретично можливе, але не застосовується з огляду на те, що банки не зможуть домовитися про розподіл ризику, а продаж часток буде неможливим через відсутність реально працюючого ринку цінних паперів.

Значний розвиток сільськогосподарського кредиту в США головним чином пов'язаний із широким розповсюдженням в аграрному секторі фермерського укладу. Сільськогосподарські підприємства США фінансують за допомогою кредиту від 35 до 70% усіх сукупних витрат. Частка кредиту істотно коливається для окремих категорій витрат. У разі придбання нерухомості надається кредит до 70% суми угоди, із придбанням машин і устаткування – від 40% до 70%, худоби — близько 50%, різних елементів оборотних коштів – аж до 100%. Реалізація фермерами продукції під заставу державі за гарантованими заставним ставками – основний метод системи підтримки цін у США. Фермер має право викупити із

застави свою продукцію і продати її на ринку, якщо ринкові ціни виявляться вищими від заставних ставок. Якщо фермер не скористається своїм правом викупу до встановленого терміну, закладена продукція стає власністю Товарно-кредитної корпорації США. Таким чином кредитні форми успішно використовуються для виконання завдань, що мають інший, не кредитний зміст [3].

Ми вважаємо, що досвід США щодо державної підтримки сільського господарства важливий для України за принципами фінансування: бюджетні субсидії видають тільки під цільові програми, за дотримання певних вимог.

Слід зазначити, що політика США в галузі регулювання діяльності сільськогосподарських товаровиробників більш «ринкова», фермер менш захищений державою, ніж у країнах ЄС. У європейських країнах гуманні принципи аграрної політики, товаровиробникам надається ширша державна підтримка. Швидкозростаючим сектором кредитування в США є фірми, які постачають ресурси для фермерів. Це має свої переваги, зокрема: кредит допомагає створити конкурентну перевагу; використовуються стимули для забезпечення процесу продажу та управління виробничими потоками: кредит тісно прив'язує клієнта або постачальника до фірми, сприяючи взаємній купівлі-продажу інших продуктів і послуг; кредитні ресурси використовуються для фірм як нове джерело прибутку.

Основною особливістю зарубіжного досвіду кредитування сільського господарства є кредитування сільськогосподарських підприємств під заставу землі (земельно-іпотечне кредитування) з рефінансуванням відповідних кредитних вимог. Кредитування під заставу землі має стабільну правову базу, відпрацьовані технології кредитного процесу, характеризується використанням сек'юритизації кредитних вимог.

У світовій практиці основними організаційно-фінансовими схемами земельної іпотеки є: однорівнева (європейська чи континентальна), в якій залучення коштів у систему відбувається через земельно-іпотечні банки; дворівнева (американська або англо-американська), в якій залучення ресурсів здійснюється за допомогою земельно-іпотечних кредитів через небанківські кредитні організації – земельно-іпотечні агентства.

Організаційно-фінансові схеми визначили такі моделі земельно-іпотечного кредитування, що застосовуються у світовій банківській практиці:

- 1) усічено-відкрита модель на основі однорівневої схеми;
- 2) збалансована автономна модель на основі однорівневої схеми;
- 3) розширено-відкрита модель на основі дворівневої схеми.

Однорівнева організаційно-фінансова схема земельно-іпотечного кредитування історично склалася в європейських країнах, де кредитування під заставу сільськогосподарських земель традиційно здійснюється через систему спеціальних земельних іпотек і банків. Ця схема забезпечення дешевими довгостроковими ресурсами земельного іпотечного кредитування полягає у створенні замкненого земельно-іпотечного фінансового ринку, що формується спеціалізованими земельно-іпотечними банками. Такі системи земельно-іпотечного кредитування розвинені в Німеччині, Австрії, Нідерландах, Великобританії і Фінляндії, домінують в Данії, Швеції і Канаді [9].

Складніша дворівнева організаційно-фінансова схема, застосовувана в США, базується на трьох елементах: іпотечному страхуванні; фінансуванні; сек'юритизації [12].

Спочатку кредити видають комерційні банки, ощадно-позичкові асоціації, кредитні спілки. Однак фактичними власниками більшої частини земельно-іпотечного портфеля є спеціальні агентства, яким надаються державні гарантії, що забезпечують зниження ризиків і стандартизацію позик. Агентства комплектують куплені у банків кредити в пули і продають їх інвесторам у вигляді забезпечених земельної іпотекою цінних паперів.

Для розширено-відкритої моделі характерні: складність організації, багаторівневий характер, обов'язковість вторинного ринку іпотечно-земельних цінних паперів, доступність кредитів, залежність від ринкової ставки відсотка, велика кількість учасників, тривалий термін кредитування.

Висновки. Сьогодні існує безліч точок зору на роль і місце держави в регулюванні аграрного виробництва. Оцінюючи всі позитивні сторони зарубіжного досвіду, можна дійти таких висновків:

1. У країнах із розвинутою ринковою економікою державне регулювання системи фінансового забезпечення сільського господарства становить складний механізм з набором різноманітної інструментарію, який впливає на доходи фермерів, структури сільськогосподарського виробництва, фінансово-кредитний сектор. При цьому масштаби державного регулювання сільського господарства в кожному окремому випадку багато в чому зумовлені рівнем економічного і соціального розвитку конкретної країни. Принципи і форми державного фінансування сільського господарства в розглянутих країнах можуть бути враховані під час розробки концепції державної фінансової підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні.

2. Країни Європи основною метою ставлять боротьбу з перевиробництвом аграрної продукції, а в Україні сьогодні необхідно домогтися на селі хоча б простого відтворення і зниження імпорту продовольства. Важливо враховувати для визначення тих чи інших заходів підтримки величезний бюджетний дефіцит, через який багато методів, активно використовуваних іншими країнами, просто неприйнятні. Вживання будь-яких заходів державної підтримки без їх фінансового забезпечення тільки посилює тяжке становище галузі, а отже, виходячи з передумови нестачі коштів, ми високо оцінюємо перспективи пільгового кредитування галузі. Саме тут застосуємо синтезований зарубіжний досвід, особливо щодо залучення коштів у галузь за допомогою додаткових державних гарантій.

3. Основними напрямками системи державної підтримки агровиробників у країнах ЄС є:

- 1) кредитні програми, що передбачають державні позики через кредитні організації, договори з комерційними банками про зниження позикового відсотка;
- 2) програми реалізації, спрямовані на збільшення обсягів продажу того чи іншого виду сільськогосподарської продукції;

3) програми міжнародної торгівлі, спрямовані, з одного боку, на зняття торговельних бар'єрів і регулювання експортно-імпортних поставок, з іншого — на захист вітчизняних виробників через митно-тарифне регулювання експортно-імпортних операцій;

4) програми регулювання обсягів сільськогосподарського виробництва з метою збалансування попиту та пропозиції товарів, наприклад, програми виведення земель з обігу через консервацію, скорочення посівних площ низки культур.

Враховуючи позитивний зарубіжний досвід, державна підтримка сільськогосподарського виробництва в Україні має бути спрямована на отримання прибутковості виробництва на рівні, що забезпечує розширене відтворення, створення сприятливих соціальних умов життя сільських жителів і покращання добробуту їхніх сімей, формування передумов для збереження та комплексного розвитку сільських територій, задоволення потреб населення України в якісних і доступних продуктах харчування, розширення експортного потенціалу країни.

Бібліографічний список

1. Аграрний «мізер» Держбюджету-2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.a7d.com.ua/>.
2. Аналіз соціально-економічних наслідків членства України в СОТ після трьох років членства: очікування та реалії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.iier.com.ua/files/Projects/2011/2011_09/WTO_three_years.pdf.
3. Бадуев Б. В. Продовольственная безопасность Японии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ifes-ras.ru/attaches/baduev-avtoreferat.pdf>.
4. Бородин К. Финансирование общей сельскохозяйственной политики в Европейском Союзе / К. Бородин // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2005. – № 3. – С. 13–14.
5. Васильева М. В. Концептуальная модель управления экономикой регионов / М. В. Васильева // РИСК: Ресурсы. Информация. Снабжение. Конкуренция. – 2012. – № 1. – С. 123.
6. Васильева М. В. Стратегические направления и ориентиры социально-экономического развития регионов / М. В. Васильева, А. Р. Урбанович // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. – 2011. – № 2. – С. 30-33.
7. Васильева М. В. Формирование региональной экономики инновационного типа на основе воздействия финансово-бюджетного контроля / М. В. Васильева // Terra Economicus. – 2011. – Т. 9, № 4-2. – С. 172-181.
8. Діброва А. Д. Аграрна політика США: тенденції розвитку та уроки для України / А. Д. Діброва // Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 127–132.
9. Зенин В. Ф. Совершенствование механизма поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей / В. Ф. Зенин, С. В. Ильичева // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2011. – № 8. – С. 7-9.
10. Кузнецова А. Огляд аграрної політики / А. Кузнецова, О. Нів'євський // Агробізнес сьогодні. – 2012. – Березень.
11. Гудзь О. Є. Механізми прямої фінансової підтримки сільськогосподарського виробництва / О. Є. Гудзь // Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК : монографія / за ред. М. Я. Дем'яненка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – С. 49–58.
12. Полещук О. Б. Як буде надаватись фінансова підтримка підприємствам АПК / О. Б. Полещук // Баланс-Агро. – 2010. – № 19. – С. 13-14.

13. Статистичний щорічник України за 2011 рік /Держкомстат України. – К. : Техніка, 2011. – 125 с.

Шолудько О., Онисько С. Оцінка світового досвіду фінансової підтримки аграрної сфери

Проаналізовано світовий досвід фінансової підтримки аграрного сектору економіки та зроблено оцінку можливості його адаптації в Україні. Розкрито практика найбільш ефективно використовуваних інструментів прямої і непрямой підтримки галузі в США і країнах Європейського Союзу.

Ключові слова: фінансова підтримка аграрної сфери, державне цінове регулювання, інвестиції, фінанси, інновації, АПК, субсидування, кредитування.

Sholudko O., Onysko S. Evaluation of the world experience financial support agrarian sector

In article world experience of financial support of agrarian sector of economy is analysed and the assessment of possibility of its adaptation in Russia is given. Practice most effectively used in the USA and the countries of the European union (EU) of instruments of direct and indirect support of branch is opened.

Key words: financial support of agrarian sector of economy, state price regulation, investments, finance, innovations, agrarian and industrial complex, subsidizing, crediting.

Шолудько О., Онисько С. Оценка мирового опыта финансовой поддержки аграрной сферы

Обоснованы меры государственной финансовой поддержки отечественных сельхозтоваропроизводителей на основе обобщения положительного мирового опыта. Раскрыты практические аспекты наиболее эффективно используемых в США и странах Европейского Союза инструментов поддержки сельского хозяйства.

Ключевые слова: финансовая поддержка аграрного сектора экономики, государственное ценовое регулирование, инвестиции, финансы, инновации, АПК, субсидирование, кредитование.